

Přednáška ve Vojenském historickém ústavu (foto: Marta Myšková / MPXX)

období 1945–1968) a Kamil Nedvědický. Diskuse, do které se velmi aktivně zapojili zúčastnění pedagogové, se vedla o legitimitě odboje a odporu a úskalích, s nimiž je spojena výuka o těchto složitých tématech. Dále pak o způsobech, jak se vypořádat v rámci školní výuky s tématem vyrovnávání se s minulostí, a o využití moderních metod pro edukaci žáků a studentů a jejich uvažování o mezních situacích v kontextu doby.

Letošní důraz Letní školy byl kladen na prohloubení znalostí pedagogů ve zmíněných tématech a na společnou diskusi. Odborný přístup a zároveň prezentace expozic s obtížnějšími tématy byly hlavními přínosy dvoudenní akce, o čemž svědčí i zpětná vazba od učitelů. Ve společné debatě se probíraly i další důležité otázky: Jak lze přistoupit ke složitějším tématům v muzeu?

Nebo jak účinně a kreativně pracovat se studenty a žáky přímo v expozici?

Budoucnost Letní školy jako propojení nových znalostí a otevřené debaty, ale také didaktiky a informací a v neposlední řadě poznání a odpovědi může být naplněním antické vize školy, ale také důležitého poslání

nově zformovaného Oddělení občanského vzdělávání ÚSTR. Občanská společnost je pro zmíněné oddělení na jednu stranu zdrojem inspirace, ale současně i cílem společné práce, přičemž vzdělávání a diskuse s pedagogy jsou jeho klíčovými formami.
Jan Samohýl

Ocenění pro projekt Čechoslováci v Gulagu

Laureátem Ceny Rudolfa Medka za rok 2023 se stal projekt Čechoslováci v Gulagu. Slavnostní vyhlášení proběhlo 21. září v prostorách Národní knihovny v pražském Klementinu. Vyznamenání převzali Adam Hradílek, Jan Dvořák a Anna Chlebina. Vedle týmu historiků z Ústavu pro studium totalitních režimů se dalším nositelem ceny stal také překladatel Jakub Šedivý.

Již od roku 2008 jsou Cenou Rudolfa Medka vyznamenáváni badatelé, spisovatelé, nakladatelé, filmoví tvůrci, novináři a další odborníci z oblasti vědy a kultury zabývající se česko-ruskými (československo-sovětskými) vztahy ve 20. století, výzkumem vývojových tendencí a klíčových okamžiků východoevropských

a střeoevropských zemí v daném období a podporou a rozvojem demokracie. Letos se udělovala již popatnácté v řadě, přičemž od roku 2008 byla udělována Slovanskou knihovnou a Nadačním fondem angažovaných nestráníků, který od roku 2015 nahradil spolek Ruská tradice. Ocenění nese ve svém názvu jméno českého básníka, prozaika, dramatika, vojáka

a čelného představitele prvního československého odboje Rudolfa Medka (1890–1940). Ten působil v československých legiích v Rusku, odkud čerpal náměty ke své literární tvorbě. Cena byla zřízena pod osobní záštitou Medkova syna Ivana Medka a po jeho smrti v roce 2010 znamená její předávání příležitost připomínat si také odkaz jeho života a díla.

Ve zdůvodnění pro udělení vyznamenání se uvádí: „Cenu pro rok 2023 získal výzkumný tým projektu Čechoslováci v Gulagu působící v rámci Ústavu pro studium totalitních režimů, a to za systematickou dokumentaci osudů občanů Československa, kteří se stali obětí perzekuce sovětského totalitního státu, a za příkladnou popularizaci tématu v České republice i v zahraničí.“ V uplynulých letech

Zleva: ředitel Slovanské knihovny Lukáš Babka, laureáti Adam Hradilek, Jakub Šedivý, Jan Dvořák, Anna Chlebina a předseda spolku Ruská tradice Igor Zolotarev (foto: Markéta Tichá, Národní knihovna České republiky)

tým zaznamenal desítky rozhovorů s pamětníky Gulagu a zahájil systematický archivní výzkum a digitalizaci relevantních pramenů v ukrajinských, ruských i českých archivech. Kromě toho badatelé téma popularizují prostřednictvím publikací, dokumentárních filmů, výstav, článků, přednášek, sociálních sítí, Digitálního archivu NKVD/KGB, který vznikl ve spolupráci s Katedrou kybernetiky Západočeské univerzity, a webových stránek cechoslovacivgulagu.cz, kde lze také najít většinu výstupů, databáze, zdigitalizované spisy a rozhovory s pamětníky.

U příležitosti obdržení ceny byl v časopise *Ruské slovo* uveřejněn rozhovor se členy projektu Adamem Hradilkem a Janem Dvořákem, kteří

v něm popisují jeho vznik, cíle a dosažené úspěchy.

V roce 2022 byli Čechoslováci v Gulagu podpořeni pětiletým grantem Ministerstva kultury ČR „Databáze pramenů k problematice politických represí vůči československým občanům a krajanům v Sovětském svazu“, jenž umožní nejen pokračování digitalizace a výzkumu dokumentů NKVD/KGB, ale i vytvoření veřejné databáze pramenů, jimiž jsou například rozhovory, dokumenty, fotografie, memoáry a další. Grant podpoří vznik jmenné databáze československých obětí sovětských represí, interaktivní mapy represí a ediční řady nakladatelství Academia a ÚSTR s pracovním názvem „Gulag a Československo“, která v několika svazcích přiblíží chronologii

represí vůči Čechoslovákům v Sovětském svazu.

V současnosti se projekt zaměřuje především na digitalizaci pramenů. Z tohoto důvodu se v červenci 2023 Adam Hradilek vydal na Ukrajinu, kde ředitelka Centrálního státního archivu občanských sdružení a ukrajinistiky (CDAHOU) Olha Bažan podepsala dohodu o spolupráci, na jejímž základě bude v následujících letech pokračovat digitalizace dokumentů k represím krajanů v Kyjevské oblasti. Stejná forma spolupráce byla následně potvrzena při výjezdu Adama Hradilka a Jana Dvořáka v září, kdy byla podepsána dohoda ředitelkou Státního archivu Chmelnycké oblasti Katerynou Burduvalis.

Martina Zelená